

تحلیل عاملی ابزار بی حوصلگی تحصیلی دانش آموزان Factor analysis of students' academic boredom instrument

Mehdi Abed

PhD Student, Department of Educational Psychology,
Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

Parvin Kadivar*

Professor, Department of Educational Psychology,
faculty of psychology and Education, Kharazmi
University, Tehran, Iran.

Kadivar220@yahoo.com

Javad Khalatbari

Associate Professor, Department of Psychology,
Islamic Azad University, Tonekabon Branch,
Mazandaran, Iran.

مهدی عابد

دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی،
قم، ایران.

پروین کدیور (نویسنده مسئول)

استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی،
دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

جواد خلعتبری

دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، مازندران،
ایران.

Abstract

An environment that is inappropriate in terms of the level of stimulation is attributed, and the existence of criteria for identifying and measuring this phenomenon in students is very important. The present study was conducted to validate the instrument of students' academic boredom. The statistical population of the research was middle school students studying in Tehran in the academic year 2021-2022. The sample size was 393 people who were selected through multi-stage cluster sampling and due to the distortion of 33 instruments, 360 people were included in the study. Data were analyzed with SPSS (version 26) and LISREL (version 8.5) software. The findings showed that the academic boredom tool has good validity and reliability. The results of validation were obtained by internal consistency based on Cronbach's alpha. Investigations related to the validity of the content, and the structure of the academic boredom tool also confirmed the validity of the said tool. The findings of the confirmatory factor analysis showed that this scale has one factor and the 10-item structure of the academic boredom instrument in Iranian students has an acceptable fit with the data and the goodness of fit indicators confirm it and can be used as a tool to measure academic boredom in students.

Keywords: Academic boredom, factor analysis, students.

چکیده

بی حوصلگی حالتی از انگیزندگی نسبتاً پایین و عدم رضایت است که به محیطی که از لحاظ میزان تحریک نامناسب است، نسبت داده می شود و وجود ملاکی برای شناسایی و سنجش درست این پدیده در دانش آموزان از اهمیت بسزایی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف اعتباریابی ابزار بی حوصلگی تحصیلی دانش آموزان انجام شد. جامعه آماری پژوهش دانش آموزان متوسطه مشغول به تحصیل شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. حجم نمونه تعداد ۳۹۳ نفر که از طریق نمونه گیری خوشه ای چند مرحله انتخاب شدند و به دلیل مخدوش بودن ۳۳ ابزار، ۳۶۰ نفر وارد مطالعه شدند. داده ها با نرم افزار spss (نسخه ۲۶) و lisrel (نسخه ۸.۵) تحلیل شدند. یافته ها نشان دادند که ابزار بی حوصلگی تحصیلی از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است. نتایج حاصل از اعتبارسنجی به شیوه همسانی درونی براساس آلفای کرونباخ به دست آمد. بررسی های مربوط به روایی محتوا، سازه ابزار بی حوصلگی تحصیلی نیز موید روایی ابزار مذکور بود. یافته های حاصل از تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که این مقیاس دارای یک عامل است و ساختار ۱۰ گویه ای ابزار بی حوصلگی تحصیلی در دانش آموزان ایرانی برازش قابل قبولی با داده ها دارد و شاخص های نیکویی برازش، را تایید می کنند و می توان به عنوان یک ابزار برای سنجش بی حوصلگی تحصیلی در دانش آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

واژه های کلیدی: بی حوصلگی تحصیلی، تحلیل عاملی، دانش آموزان.

مسائل تحصیلی، بخش قابل توجهی از زندگی هر فرد را تشکیل می‌دهد و وجود فشارها و چالش‌ها در این دوره نه تنها، وضعیتی دشوار را برای دانش‌آموزان به وجود می‌آورد بلکه ممکن است به شکست در زندگی فرد نیز بی‌انجامد (پوتاوین^۱ و همکاران، و خان^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). شناسایی عوامل تأثیرگذار بر زندگی تحصیلی دانش‌آموزان، رویکردی مناسب در جهت برنامه‌ریزی، توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به وسیله آن بتوان بهترین نتایج ممکن را هم برای توسعه آموزشی موردنظر و هم برای فرد رقم زد (ال عبودی و ال آنی^۳، ۲۰۲۰).

یکی از عوامل تأثیرگذار بر زندگی تحصیلی دانش‌آموزان، بی‌حوصلگی تحصیلی است (فورلانگ^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). بی‌حوصلگی به عنوان یک حالت تنفر یا ناسازگاری با هر نوع تجربه‌ی تکراری مثل کار روزانه یا برخورد با افراد کسل‌کننده و ملال‌آور و بی‌قراری زیاد در شرایطی که رهایی از یکنواختی امکان‌پذیر نیست، تعریف می‌شود (وانگ^۵ و همکاران، ۲۰۲۲).

بی‌حوصلگی تحصیلی یک هیجان منفی و خنثی‌کننده‌ای است که موجب خستگی، یکنواختی و بی‌انگیزگی دانش‌آموز در کلاس درس و در رابطه با موضوعات درسی می‌شود که بر کیفیت عملکرد فرد تأثیرگذار است و عدم موفقیت وی را در امور وابسته به تحصیل موجب می‌شود (لیو و لو^۶، ۲۰۱۷).

در واقع، بی‌حوصلگی تحصیلی یک هیجان است که شامل مؤلفه‌های عاطفی (احساسات ناخوشایند آزار دهنده)، شناختی (ادراکات تغییر یافته در مورد زمان)، فیزیولوژیکی (کاهش انگیزش)، نشانگر (نمود چهره‌ای، صوتی و حالت بدنی) و انگیزشی (انگیزش برای تغییر فعالیت یا ترک موقعیت) است (شارپ^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). افت در عملکرد تحصیلی (هانتر و اسوود^۸، ۲۰۲۱)، افزایش احتمال بروز اختلالات روانی نظیر اضطراب و افسردگی (بوساری^۹، ۲۰۱۸)، ناامیدی (وان هوفت و وان هوفت^{۱۰}، ۲۰۱۸) و احساس تنهایی (کارابابا و تایللی^{۱۱}، ۲۰۲۰) از جمله پیامدهای منفی پدیده‌ی بی‌حوصلگی هستند. پر واضح است که درجه‌ی موفقیت مدارس و به تبع آن نظام آموزشی از طریق سنجش از میزان عملکرد تحصیلی انجام می‌گیرد (هکل و رینگسین^{۱۲}، ۲۰۱۷).

از طرفی، عوامل متعددی سبب می‌گردد که بسیاری از دانش‌آموزان، حتی دانش‌آموزان با استعداد نتوانند به عملکرد مطلوب دست یابند. در نتیجه، شناسایی و کنترل بی‌حوصلگی حائز اهمیت است. از آنجا که عملکرد تحصیلی مطلوب با بسیاری از نتایج مثبت از جمله موفقیت شغلی بیشتر (انصاری و همکاران، ۲۰۱۷)، مشارکت کمتر در بزهکاری (فینکیلشتاین^{۱۳}، ۲۰۲۲)، عزت نفس بالاتر (تام^{۱۴} و همکاران، ۲۰۲۰)، کاهش اضطراب و افسردگی و تمرکز بیشتر و انگیزش بالاتر مرتبط است که ضرورت بررسی عوامل پیش‌بینی‌کننده آن را دو چندان می‌کند (دوگان^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۹).

- 1 - Putwain
- 2 - Khan
- 3 - Al-Abboudi, Al-Anni
- 4 - Furlong
- 5- Wang
- 6 - Liu, Lu
- 7- Sharp
- 8 - Hunter, Eastwood
- 9 - Busari
- 10 - van Hooft, van Hooff
- 11 - Karababa, Tayli
- 12 - Heckel, Ringeisen
- 13- Finkielstein
- 14 - Tam
- 15 -Dugan

برای اندازه‌گیری بی‌حوصلگی مقیاس‌های مختلفی طراحی شده است که از آن جمله می‌توان به مقیاس حساسیت به بی‌حوصلگی^۱ (زاکرمن^۲ و همکاران، ۱۹۷۸)، مقیاس بی‌حوصلگی شغلی^۳ (گراب^۴، ۱۹۷۵)، مقابله با بی‌حوصلگی^۵ (همیلتون^۶ و همکاران، ۱۹۸۴)، آمادگی برای بی‌حوصلگی^۷ (وودانوویچ و کاس^۸، ۱۹۹۰)، مقیاس بی‌حوصلگی در اوقات فراغت^۹ (ایزوآهولا و ویسینگر^{۱۰}، ۱۹۹۰)، مقیاس بی‌حوصلگی در زمان‌های بیکاری^{۱۱} (راغب و مریدیث^{۱۲}، ۲۰۰۱) و مقیاس بی‌حوصلگی جنسی^{۱۳} (وات و ایوانگ^{۱۴}، ۱۹۹۶) اشاره کرد. برخی از این مقیاس‌ها، بی‌حوصلگی را به‌طور کلی اندازه‌گیری می‌کنند و برخی از آنها مانند مقیاس بی‌حوصلگی در زمان‌های بیکاری و مقیاس بی‌حوصلگی جنسی، بی‌حوصلگی را در یک بافت ویژه اندازه‌گیری می‌کنند. یکی از جدیدترین مقیاس‌هایی که در سال‌های اخیر در زمینه تحصیلی طراحی و تدوین شده است؛ مقیاس بی‌حوصلگی تحصیلی است. این مقیاس توسط شارپ و همکاران در سال ۲۰۲۱ طراحی شده است. با وجود اینکه مدت زمانی کمی از طراحی این مقیاس می‌گذرد، پژوهشگران بسیاری در تحقیقات خود از این مقیاس برای سنجش چند بعدی بی‌حوصلگی استفاده کرده‌اند (زای و همکاران، ۲۰۲۲؛ کولا^{۱۵}، ۲۰۲۱؛ شن^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۱).

با توجه به اینکه در ایران تاکنون مقیاس ترجمه نشده بود و همچنین نظر به کاربرد وسیع این مقیاس در مطالعات قبلی و نقش مهم بی‌حوصلگی در آسیب‌شناسی روانی و از آنجا که بی‌حوصلگی تحصیلی به عنوان یک هیجان مهم و اساسی در تعلیم و تربیت و سایر زمینه‌های مربوط به شمار می‌آید. معرفی و ارائه ابزار مناسب برای ارزیابی این متغیر و نشان دادن نقش حیاتی آن در زمینه‌های گوناگون تحصیلی ضروری است. بر این اساس، هدف این پژوهش تحلیل عاملی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی دانش آموزان است.

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی مقطعی بوده و جامعه آماری آن را کلیه دانش آموزان متوسطه دوم شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای جامعه مورد نظر به ۵ موقعیت شمال، جنوب، شرق، غرب، مرکز تقسیم و از هر بخش ۳ منطقه و از هر منطقه ۳ مدرسه و از هر مدرسه ۲ کلاس به‌صورت تصادفی انتخاب شد که تعداد آنها ۳۹۳ نفر وارد مطالعه شدند که از این تعداد، ۳۳ ابزار به علت مخدوش بودن کنار گذاشته شد. ملاک ورود شامل تمایل به شرکت در مطالعه، سن بین ۱۳ تا ۱۸ سال و عدم تجربه سوگ و معیارهای خروج از مطالعه، تکمیل ابزار به‌طور ناقص و عدم تمایل به شرکت در مطالعه بود. فرایند ترجمه و انطباق سازی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی نیز توسط سه نفر از دانشجویان مقطع دکتری روانشناسی به فارسی ترجمه شد. سپس صحت روایی محتوایی توسط دو نفر از اعضای هیئت علمی روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت. بعد گویه‌ها توسط یک کارشناس ارشد زبان انگلیسی که قبلاً نسخه اصلی ابزار را مطالعه نکرده بود به انگلیسی برگردانده شد و بعد نسخه اصلی و نسخه ترجمه شده ابزار توسط متخصصین روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت تا از جهت معنایی تفاوتی در آن نباشد. بعد از اینکه نسخه نهایی تهیه شد این ابزار در بین ۵۰ دانش آموز توزیع شد و اشکالات مورد نظر در بعضی آیتم‌ها برطرف شد. رضایت آگاهانه کتبی که در آن اهداف و روش پژوهش توصیف شده بود، از تمامی شرکت‌کنندگان کسب و اصل رازداری و گمنامی تأیید شد. سپس از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا ابزار بی‌حوصلگی

- 1 - Boredom Susceptibility Scale
- 2 - Zuckerman
- 3 - Job Boredom Scale
- 4 - Grubb
- 5 - Boredom Coping Sscale
- 6- Hamilton
- 7 - Boredom Proneness Scale
- 8 - Vodanovich, Kass
- 9 - Leisure Boredom Scale
- 10 - Iso-Ahola, Weissinger
- 11 - Free Time Boredom Scale
- 12- Ragheb, Merydith
- 13- Sexual Boredom Scale
- 14 - Watt, Ewing
- 15 - Kula
- 16 - Shen

Factor analysis of students' academic boredom instrument

تحصیلی را تکمیل کنند. برای بررسی اعتبار گویه‌ها از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۶ و Lisrel ۸.۵ بررسی شدند.

ابزار بی حوصلگی تحصیلی (BSI): این ابزار توسط شارپ^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و به منظور اندازه‌گیری بی حوصلگی تحصیلی در دانش آموزان ساخته شده است. این ابزار ۱۰ گویه دارد و در طیف لیکرت ۵ درجه ای (۱=هیچوقت تا ۵=همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. در این ابزار هر چقدر نمره فرد بالاتر باشد، نشان دهنده این است که بی حوصلگی تحصیلی بالاتر است. حداکثر نمره ۵۰ و حداقل ۱۰ است. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار توسط سازندگان، همسانی درونی بالای آن که توسط آلفای کرونباخ ۰/۹۳ ارزیابی شد. پایایی بازآزمایی بعد از ۲ هفته ۰/۸۷ بوده است که نشان می‌دهد این ابزار از پایایی مطلوبی برخوردار است. جهت بررسی روایی ابزار از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۰ است (شارپ و همکاران، ۲۰۲۱). آلفای کرونباخ ابزار مذکور در پژوهش حاضر ۰/۸۳ گزارش شد.

یافته‌ها

۵۳/۱ درصد شرکت کنندگان دانش آموزان دختر و ۴۶/۹ درصد را نیز دانش آموزان پسر تشکیل دادند. همچنین دامنه سنی شرکت کنندگان در پژوهش حاضر از ۱۳ تا ۱۸ سال با میانگین ۱۵/۱ و با انحراف استاندارد ۱/۴۹ بود.

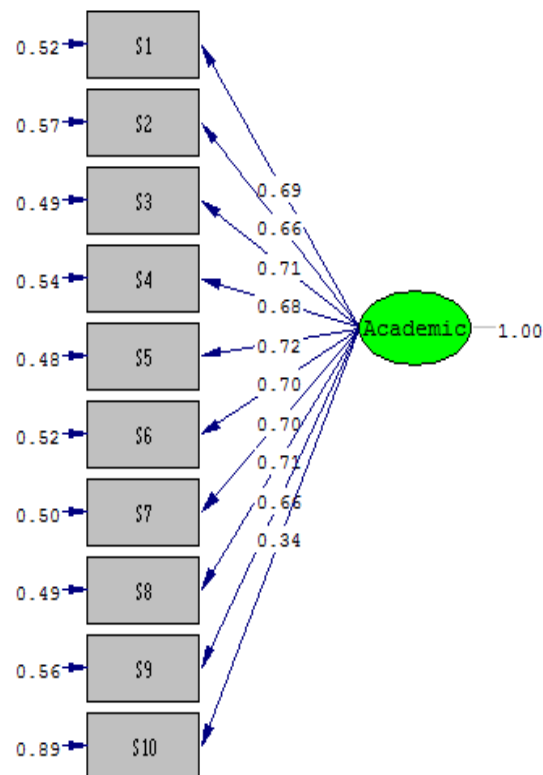
جدول ۲. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در ابزار بی حوصلگی تحصیلی

متغیر	جنسیت				
	دختر (n=۱۹۱)		پسر (n=۱۶۹)		کل (n=۳۶۰)
بی حوصلگی تحصیلی	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
	۳۴/۶	۱۱/۴	۳۴/۷	۹/۸۳	۳۴/۶
					۱۰/۶

میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه در جدول ۲ نمایش داده شده است. همانطور که در جدول نشان داده می‌شود هر دو گروه میانگین‌های نزدیک به هم را نشان می‌دهند به طوری که میانگین گزارش شده برای گروه دختران (۳۴/۶±۱۱/۴) و برای گروه پسران (۳۴/۷±۹/۸۳) است. همچنین میانگین کل گزارش شده برای بی حوصلگی تحصیلی (۳۴/۶±۱۶/۶) است. آزمون چولگی - کشیدگی برای بررسی نرمال بودن داده‌ها نشان داد که چولگی گزارش شده ۰/۳۱۵ و کشیدگی آن ۰/۴۸۹- در دختران و چولگی ۰/۴۴۴- و کشیدگی ۰/۷۷۴ در پسران بود. همچنین کشیدگی و چولگی در کل نیز به ترتیب ۰/۹۶۶ و ۰/۵۰۳- بود. آزمون کالموگراف اسمیرنوف نیز برابر ۰/۱۲۶ گزارش شد که بزرگتر از ۰/۰۵ گزارش شد ($p > 0.05$).

1 - Academic Boredom Survey Instrument

2 - Sharp

Chi-Square=43.29, df=35, P-value=0.15861, RMSEA=0.026

شکل ۱. تحلیل عاملی ابزار بی حوصلگی تحصیلی

در مدل مذکور بارهای عاملی هر کدام از سوال‌ها روی عامل مربوط ارائه شده است. همانگونه که مشاهده می‌شود اکثر سوال‌ها روی عامل مربوطه بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۳۰ دارند که به لحاظ آماری و عملی معنی دار هستند (جدول ۳). زیر مجموعه‌ای از شاخص‌های برازش کلی شامل خی دو، شاخص برازش نرم شده (NFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و ریشه دوم میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) مهمترین شاخص‌های برازش هستند. لذا برای پژوهش حاضر شاخص‌های ذکر شده محاسبه شد.

جدول ۳. بار عاملی گویه‌ها در هر کدام از زیر ابزارها

شماره گویه	متن گویه	بار عاملی تأییدی
۱	در زمان بیکاری واقعا نمی دانم باید چه کار کنم.	۰/۶۹
۲	من وقتی در موقعیتی گیر می کنم که مجبور می شوم کارهای بی معنی انجام دهم.	۰/۶۶
۳	به نظر من کارهایی که ما باید انجام دهیم واقعا تکراری و یکنواخت هستند	۰/۷۱
۴	من نسبت به دیگران به انگیزه خیلی بیشتری برای انجام کار ها نیاز دارم.	۰/۶۸
۵	من برای انجام کارها خیلی هیجان زده نمیشم	۰/۷۲
۶	من وقتی تنهام کارهای بی ارزشی رو انجام میدهم.	۰/۷۰
۷	خیلی باید تلاش کنم تا بتوانم از وقتم درست استفاده کنم.	۰/۷۰
۸	وقتی بیکارم مضطرب و بیحوصله میشم و باید خودم رو مشغول کنم.	۰/۷۱
۹	ما در کلاس یک کار را بارها انجام میدهم و این کار برای من خیلی آزاردهنده است.	۰/۶۶

۱۰ از نظر من بیشتر کارهایی که ما انجام می‌دهیم کسل‌کننده است، من ترجیح می‌دهم به جای آن کار مفیدتری را در ۰/۳۴ جایی دیگر انجام بدهم.

نتایج جدول ۴ نشانگر آن است که بار عاملی همه گویه‌ها بالای ۰/۳ هستند. این مطلب بیانگر قابلیت اعتماد کافی و مناسب سازه‌های ابزار مورد بررسی است. برای بررسی اعتبار درونی ابزار مورد نظر از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه آن ۰/۸۳ گزارش شد. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۴ نمایش داده شد که به قرار زیر است:

جدول ۴. مقادیر شاخص‌های برازش مدل و نتیجه برازش

شاخص برازش	مقدار مطلوب	مقدار الگو
χ^2/df	< ۳/۰۰	۱/۹۳
GFI	> ۰/۹۰	۰/۹۸
AGFI	> ۰/۹۰	۰/۹۶
RMR	< ۰/۰۵	۰/۰۱۸
NFI	> ۰/۹۰	۰/۹۹
NNFI	> ۰/۹۰	۰/۹۹
IFI	> ۰/۹۰	۰/۹۹
CFI	> ۰/۹۰	۰/۹۹
RMSEA	< ۰/۰۸	۰/۰۲

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود شاخص‌های دو به درجه آزادی، کمتر از ۳ به دست آمده است و شاخص (GFI) و (AGFI) که نشان‌دهنده اندازه‌ای از مقدار نسبی واریانس و کوواریانس است، برای این مدل بالاتر از ۹ است تأیید کننده نتایج آزمون‌های دو است. شاخص ریشه دوم میانگین مجذور پس‌ماندها (RMR)، در این پژوهش برابر ۰/۰۱۸ است که بیانگر تبیین مناسب کوواریانس‌ها است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های هنجار شده برازندگی (NFI)، شاخص هنجار نشده برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI) و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، استفاده گردید که مقادیر بالای ۰/۹ این شاخص‌ها حاکی از برازش بسیار مناسب مدل طراحی شده است. شاخص ریشه دوم برآورد واریانس خطای (RMSEA) برابر با عدد ۰/۰۲ به دست آمد که نشان از برازش مناسب داده‌های گردآوری شده و برازندگی مطلوب آن‌ها دارد. به بیان هومن (۱۳۸۴) مدل‌هایی که در شاخص ریشه دوم واریانس خطای تقریب (RMSEA) عددی برابر با ۰/۱۰ یا بیشتر داشته باشند، برازش ضعیف دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر اعتباریابی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش‌آموزان بود. نتایج نشان داد کیفیت داده‌ها و دقت و صحت و میزان واریانس تبیین شده در تحلیل عاملی اکتشافی و بارهای عاملی و برازش مطلوب در تحلیل عاملی تأییدی در کنار همسانی درونی بالا، ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی ابزاری سودمند و برخوردار از اعتبار و پایایی مناسب برای استفاده پژوهشگران است. در مجموع نتایج به دست آمده از این پژوهش، ابزار ۱۰ سؤالی بی‌حوصلگی تحصیلی را در نمونه ایرانی تأیید کرد و نشان داد ABSI ویژگی‌های روانسنجی خوبی دارد که از لحاظ نظری و تجربی همسو با یافته‌های سایر پژوهشگران می‌باشد. نتایج حاصله از روش همسانی درونی و آلفای کرونباخ جهت برآورد پایایی ابزار (۰/۸۳) گزارش شد که رضایت بخش بود. با در نظر گرفتن موارد فوق که بیانگر ملاک‌های مناسب روانسنجی ابزار مذکور می‌باشد، می‌توان ابزاری حاضر را ابزاری مناسب برای سنجش بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش‌آموزان ایرانی معرفی نمود و نمرات این ابزار می‌تواند شاخص خوبی برای سنجش تأثیرات عوامل درونی بر بی‌حوصلگی باشد. نتیجه حاصل با نتایج پژوهشگرانی چون زای و همکاران، (۲۰۲۲)، کولا (۲۰۲۱)، شن و همکاران (۲۰۲۱)، شارپ و همکاران (۲۰۲۰) و آل عبودی و همکاران (۲۰۲۰) همسو است.

بر اساس این شواهد، این ابزار از پایایی قابل قبولی برخوردار است. همچنین ساختار عاملی بهترین برازش را در داده‌ها برای این ابزار به دست داد. به طور کلی افراد بی‌حوصله فاقد انگیزه تلقی می‌شوند؛ در کار درگیر نمی‌شوند و احساس رکورد و درجا زدن دارند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). بی‌حوصلگی تأثیرات منفی بر توجه، انگیزه و استفاده از استراتژی و برانگیختن احساسات نامطلوبی مانند اضطراب دارند و ارتباط منفی با پیشرفت تحصیلی نیز در مورد آنها گزارش شده است (تام و همکاران، ۲۰۲۰). هنگامی که بی‌حوصلگی رخ می‌دهد، افراد نمی‌توانند توجه خود را بر روی فعالیت معنادار معطوف کنند و درگیری کافی با فعالیت‌های مورد نظر نخواهند داشت (کاهش درگیری شناختی)؛ سپس افراد بی‌حوصله شکست در عملکردهای اجرایی، احساس عدم اختیار و کند شدن ادراک زمان را تجربه می‌کنند (کاهش درگیری رفتاری) (خان و همکاران، ۲۰۱۹). دانش‌آموزی که هیجان منفی و بی‌حوصلگی به درس دارد، درک درستی از دروس ارائه شده ندارد؛ بنابراین احساس می‌کند وضعی در گیرایی و درک مفاهیم دارد و درگیری کمتر تحصیلی از خود نشان می‌دهند (هانتر و همکاران، ۲۰۲۱). به طور کلی بی‌حوصلگی تحصیلی به شکل گسترده‌ای بر ترک تحصیلی و افزایش بزهکاری، کاهش درگیری عاطفی و روابط اجتماعی، عدم انجام فعالیت‌های مفید و کاهش درگیری رفتاری موثر است. لذا لازم است آموزش و پرورش نگاه ویژه‌ای به مقوله‌ی بی‌حوصلگی تحصیلی جهت جلوگیری از بروز پیامدهای نامطلوب داشته باشد.

در مجموع، نتایج حاصل از این پژوهش مؤید آن است که نسخه فارسی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است و می‌توان از آن در دانش‌آموزان و دانشجویان به سنجش و اندازه‌گیری این مفهوم به منظور اهداف پژوهشی و درمانی پرداخت. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن جامعه آماری اشاره کرد که تعمیم‌پذیری نتایج به سایر جمعیت‌های آماری به‌خصوص جمعیت‌های دانشجویی را با محدودیت مواجه می‌سازد. لازم است جهت افزایش قابلیت تعمیم نتایج، پژوهش‌های مشابهی بر روی دانشجویان در بافت‌ها و موقعیت‌های دیگر انجام شود. بی‌تردید بررسی ویژگی‌های ابزار در سراسر کشور، می‌تواند آن را به ابزاری کارآمد در حیطه‌ی پژوهشی و ارزیابی‌های آموزشی مبدل سازد.

منابع

- Al-Abboudi, Z. S., & Al-Anni, I. K. (2020). Academic Boredom in the Light of some Variables of Academically Excellent Intermediate Stage Students. *Journal of the College of Education for Women, 31*(4), 181-197. <https://doi.org/10.36231/coedw.v31i4.1443>
- Busari, A. O. (2018). Motivation, stress, anxiety and emotions as predictors of academic boredom among degree students of National Teachers' Institute Osogbo, Osun State, Nigeria. *World Scientific News, 112*, 165-179. <https://bibliotekanauki.pl/articles/1161733>
- Dugan, Riley, Chun Zhang, James Kellaris, and Ric Sweeney. "Taming the elephant in the (class) room: exploring root causes of student boredom." *Marketing Education Review 29*, no. 4 (2019): 220-235. <https://doi.org/10.1080/10528008.2019.1653199>
- Finkielstein, M. (2020). Class-related academic boredom among university students: A qualitative research on boredom coping strategies. *Journal of Further and Higher Education, 44*(8), 1098-1113. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2019.1658729>
- Furlong, M., Smith, D. C., Springer, T., & Dowdy, E. (2021). Bored with school! Bored with life? Well-being characteristics associated with a school boredom mindset. *Journal of Positive School Psychology, 5*(1), 42-64. <https://journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/124>
- Grubb, E. A. (1975). Assembly line boredom and individual differences in recreation participation. *Journal of Leisure Research, 7*(4), 256-269. <https://doi.org/10.1080/00222216.1975.11970242>
- Hamilton, J. A., Haier, R. J., & Buchsbaum, M. S. (1984). Intrinsic enjoyment and boredom coping scales: Validation with personality, evoked potential and attention measures. *Personality and individual differences, 5*(2), 183-193. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(84\)90050-3](https://doi.org/10.1016/0191-8869(84)90050-3)
- Heckel, C., & Ringeisen, T. (2017). Enjoyment and boredom in academic online-learning: Relations with appraisals and learning outcomes. *Stress and anxiety: Coping and resilience, 127-136*. <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id>
- Hunter, J. A., & Eastwood, J. D. (2021). Understanding the relation between boredom and academic performance in postsecondary students. *Journal of Educational Psychology, 113*(3), 499. <https://doi.org/10.1037/edu0000479>
- Iso-Ahola, S. E., & Weissinger, E. (1990). Perceptions of boredom in leisure: Conceptualization, reliability and validity of the leisure boredom scale. *Journal of Leisure Research, 22*(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/00222216.1990.11969811>
- Karababa, A., & Tayli, A. (2020). Basic Needs, Loneliness and Life Satisfaction As Predictors of Boredom Among University Students. *Cukurova University Faculty of Education Journal, 49*(2), 600-627. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cuefd/issue/57389/673201>

Factor analysis of students' academic boredom instrument

- Khan, S., Sadia, R., Hayat, S. Z., & Tahir, S. (2019). Relationship between academic boredom, learning climate and academic motivation among university students. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 621-638. <http://pjpnrp.edu.pk/index.php/pjpr/article/view/420>
- Kula, S. S. (2022). The Relationships between the Academic Boredom and Lifelong Learning Tendency. *International Journal of Progressive Education*, 18(3). <https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.439.2>
- Liu, Y., & Lu, Z. (2017). The relationship between academic self-efficacy and academic-related boredom: MAOA gene as a moderator. *Youth & Society*, 49(2), 254-267. <https://doi.org/10.1177/0044118X14535219>
- Putwain, D. W., Becker, S., Symes, W., & Pekrun, R. (2018). Reciprocal relations between students' academic enjoyment, boredom, and achievement over time. *Learning and Instruction*, 54, 73-81. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2017.08.004>
- Ragheb, M. G., & Merydith, S. P. (2001). Development and validation of a multidimensional scale measuring free time boredom. *Leisure Studies*, 20(1), 41-59. <https://doi.org/10.1080/02614360122569>
- Sharp, J. G., Sharp, J. C., & Young, E. (2020). Academic boredom, engagement and the achievement of undergraduate students at university: A review and synthesis of relevant literature. *Research Papers in Education*, 35(2), 144-184. <https://doi.org/10.1080/02671522.2018.1536891>
- Sharp, J. G., Zhu, X., Matos, M., & Sharp, J. C. (2021). The Academic Boredom Survey Instrument (ABSI): a measure of trait, state and other characteristic attributes for the exploratory study of student engagement. *Journal of Further and Higher Education*, 45(9), 1253-1280. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2021.1947998>
- Shen, L., Wu, X., Zhen, R., & Zhou, X. (2021). Post-Traumatic Stress Disorder, Mobile Phone Dependence, and Academic Boredom in Adolescents During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*, 5090. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.724732/full>
- Tam, K. Y., Poon, C. Y., Hui, V. K., Wong, C. Y., Kwong, V. W., Yuen, G. W., & Chan, C. S. (2020). Boredom begets boredom: An experience sampling study on the impact of teacher boredom on student boredom and motivation. *British Journal of Educational Psychology*, 90, 124-137. <https://doi.org/10.1111/bjep.12309>
- van Hooft, E. A., & van Hooff, M. L. (2018). The state of boredom: Frustrating or depressing?. *Motivation and Emotion*, 42(6), 931-946. <https://doi.org/10.1007/s11031-018-9710-6>
- Vodanovich, S. J., & Kass, S. J. (1990). A factor analytic study of the boredom proneness scale. *Journal of personality assessment*, 55(1-2), 115-123. <https://doi.org/10.1080/00223891.1990.9674051>
- Wang, X., Zhang, R., Chen, Z., Zhou, F., & Feng, T. (2021). Neural basis underlying the relation between boredom proneness and procrastination: The role of functional coupling between precuneus/cuneus and posterior cingulate cortex. *Neuropsychologia*, 161, 107994. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2021.107994>
- Watt, J. D., & Ewing, J. E. (1996). Toward the development and validation of a measure of sexual boredom. *Journal of Sex Research*, 33(1), 57-66. <https://doi.org/10.1080/00224499609551815>
- Xie, J., Xu, J., Wei, T., Gallo, K., Giles, M. E., Zhan, Y., ... & Liu, X. (2022). Contributing Factors, Attribution, and Coping in Academic Boredom: an Exploratory Case Study of Graduate Students in Education. *Adult Learning*, 33(3), 99-113. <https://doi.org/10.1177/1045159520987304>
- Zuckerman, M., Eysenck, S. B., & Eysenck, H. J. (1978). Sensation seeking in England and America: cross-cultural, age, and sex comparisons. *Journal of consulting and clinical psychology*, 46(1), 139. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.46.1.139>